

Guri Dale Matzow Mogens Michaelsen

jakten på en sammenheng



Langemyr skole

Hva er uteskole?

Ved å være ute i naturen knyttes elevenes læring direkte til det de sanser, erfarer og observerer rundt seg. Alt blir konkret og forståelig. Jakten på en sammenheng blir undervisningens mål.

Uteskole gir større mulighet for utprøving av egne evner og opplevelse av mestring. Fantasi og arbeidsglede stimuleres. Selvrespekt og respekt for andre går hånd i hånd.

Elevene våre

Kommunikasjon, samspill og forståelse av sammenhenger kan være vanskelig for noen. Men vi vet at alle har flere muligheter enn begrensninger!

Forutsigbarhet og faste rutiner, konkret kommunikasjon og et trygt og forståelig sosialt miljø gjør det lettere å mestre hverdagen. Et slikt læringsmiljø er det vi ønsker å skape.



Hvorfor uteskole?

Når skoleuka har utedagen som den sentrale og samlende faktor skaper vi orden og oversikt for elevene.

Ting henger sammen!

På skolekjøkkenet lager vi mat til uteskolen, vi hogger ved hver torsdag til vinterens mange bål, i o-fag- timen har vi tema knyttet til ukas fredagsskole, vi skriver turlogg i norsktimen osv.

På utedagen lærer vi både matematikk og naturfag, norsk og historie, samspill og konfliktløsning.

Sosiale relasjoner knyttes lettere når vi er sammen om å trekke garnet eller å bygge gapahuk i skogen.

Læring blir lek!

Det er meningsfylt å måle stokkene til utebenken på leirplassen.

Det er spennende å lære om ørretens liv når vi har vår egen ørretbekk å passe på. Det er artig å lære forskjell på ulike fiskeslag, spesielt når vi kan spise vår egen fangst etterpå.

Vi forsker

Kunnskapen tilegnes gjennom egne observasjoner og erfaringer.

Vi følger faste stier til kjente turmål året gjennom og gjør observasjoner på faste stasjoner: rådyrtråkket, ørretbekken, mautua fra i fjor, hakkespettens spiskammer, nye beboere i fuglekassa.

Vi studerer dyrelivet: småkryp under lupen, livet i fjæra, krabbefangst og fisketur, salamanderdammen og paddeparring.

Å sanke fra naturens kjøkken gir inspirasjon til nye, spennende oppskrifter: skjærgårdsgele, trollsuppe med urter fra egen urtehage, fiskesuppe med alt vi har fått i garn og ruse, varmrøkt makrell på vår egen røykeovn.

Emner vi finner i skogen blir til personlige og originale formingsprodukter: knagger, visper, pøseklyper....



Rett inn i historien

Spennende fortellinger knyttet til personer og hendelser i lokalmiljøet blir utgangspunkt for ekspedisjoner både til vanns og til lands. Terje Vigen og andre losere som har bodd på "våre" øyer i havgapet lærer oss kystens historie.

Ole i Haslelia blir veiviser til historier om gamle dager og livet på en husmannsplass.

Olavskilden i Fjære åpner for spennende deler av norgeshistorien.

Gravrøyser og steinsettinger fra forhistorisk tid setter fantasien i sving.

Fra funn i fjæra til verdenskartet

Kunnskap om andre land blir aktuelt når utgangspunktet er en ilanddrevet melkekartong med rare bokstaver eller tekst på et fremmed språk. Hvor kommer den fra? Hvordan ser det ut i det landet? Hvordan snakker de der?

Orden og oversikt

Mening og sammenheng, orden og oversikt er viktig for alle mennesker. For elevene våre er det en viktig forutsetning for å kunne fungere. Uteskole er med på å gjøre livet mer oversiktlig og begripelig.

Alle faser følger faste rutiner. Dette gir den nødvendige tryggheten som skal til for at turen skal bli vellykket.

Før turen

Elevene er aktivt med i planlegging av turen.

HVOR SKAL VI DRA?

Tre - fire faste turmål er aktuelle sommer og vinter. På den måten får elevene et eierforhold til stedene.

Det heter "vår øy", Oles gamle fjøsnisse, vår hytte osv.

Valg av turmål henger sammen med tema i o-fag. Det kan handle om losens liv på øyene våre eller om livet i skogen en vinterdag.



VÆRET

På turdagen bruker vi en time før avgang til aktiv turforberdelse.

Vær og temperatur må sjekkes. Trenger vi regntøy? Har vi nok varmt tøy? Blåser det for mye til båttur? Er snøen tørr eller våt?

JEG- og VI-LISTE

Det skrives pakkelliste på tavla.

Jeg-lista inneholder det hver enkelt må huske av personlige ting. *Vi*- lista inneholder alt vi må ha med til felles bruk. Dette er konkret ansvarslæring!

Alle har ansvar for minst en ting på *vi*-lista. Det kan være øks, sag, forskerpose, presenning, brød, suppekjele... Og alle er like ivrige når pakkellista skrives. Her må ingenting glemmes!

SEKKEN PAKKES

De fleste barn er vant til at de voksne gjør alt. Å ta ansvar for pakking av egen sekk er nyttig læring. Mestring styrker selvtilliten.

Når pakkellista er skrevet blir hver ting lest opp og fordelt på elevene. Skolen har investert i gode tursekker til alle. De er like, og merket med elevens navn. Å bære sekk er tøft!

Underveis

Vi følger nesten alltid kjente veier og stier. Dette er med på å gi trygghet og gjenkjennelse året igjennom. Hva vi skal se etter på turen har vi snakket om på forhånd.

Å sjekke de faste stasjonene er spennende og lærerikt. Har det gått rådyr over åkeren? Har beveren gnagd og felt flere trær? Er det ørret i bekken? Har hvitveisen sprunget ut?

Turoppgaven kan være å telle telegrafstolpefundamenter langs den gamle postveien, finne hakkespetthull i døde trær eller lete etter spennende ting i fjæra på vei til skolehytta.

Andre ganger lager vi en liten stifinneroppgave. Målet finnes ved å gå etter løypepinner som er hengt opp på forhånd. Det er en utfordring å gå to og to inn i skogen alene uten voksne.

Skal vi oppdage større dyr må vi gå ekstra lydløst fram. Det er spennende å gå på rad og rekke uten å si en lyd. Og nåde den som da bryter stillheten!



På leirplassen

Enten turmålet er Saglia, Haslelia eller skolehytta har vi fast plass til sekkene på leirstedet. Knaggrekke av et nedfallstre kan gjøre nytten. Alle skal vite hvor de har sine egne ting.

Oppgaver er fordelt på forhånd. En turkukk, en bålshjef, en loggskriver, en brødskjærer, osv. Alt er viktig for at turen skal bli vellykket. Alle skal oppleve at de har en rolle i fellesskapet.

Turmåltidet er ukas høydepunkt. Ofte har det vært planlagt i lang tid. Trollsuppa er laget på skolekjøkkenet tidligere i uka. Alt smaker godt når en selv har vært med å lage maten, ja i blant til og med skaffet råvarer fra havet, skogen eller egen hage!

Det er viktig å sette av tid til fri lek og utforskning av omgivelsene. Det gir næring til fantasien. Noen drar på oppdagelsesferd, andre ligger på bryggekannten og studerer livet på sjøbunnen, noen vil kanskje sage ved.

Språk og samhandling stimuleres. Utedagen blir dagen for nye ord og begreper så vel som nye erfaringer og opplevelser sammen med andre.

Etter turen

Etter en utedag skal det skrives turlogg. Dette går på omgang og gjøres i norsktimen. Vi har laget vår egen mal for turloggen.

Noen skriver mye, noen skriver lite, noen må ha hjelp til skrivingen. Også her gjør de en viktig jobb for hele klassen. Turloggen leses opp og deles ut i en o-fag-time. Alle har sin egen turloggperm.

Vi bruker digitalkamera flittig og legger inn bilder fra turen i loggen. Bilder av spesielle situasjoner får elevene med hjem samme dag. Da blir det enklere å fortelle om egne opplevelser til de der hjemme.

Bearbeiding av turopplevelsene er en viktig del av ukas innhold. Ting vi ser eller finner blir ofte innfallsporten til nye tema i klassen.

Noen ganger blir det vi har sanket i naturens hage ingredienser til neste skolekjøkken-time.



Hva oppnår vi?

At elevene våre stadig våger mer og mestrer nye utfordringer.

At de opplever glede ved fysisk utfoldelse.

At de får økt selvfølelse.

At de opplever fellesskap og gruppetilhørighet.

At de blir vant til å ta ansvar og vise hensyn.

At de viser nysgjerrighet og lærelyst.

At de bruker språket aktivt i samhandling med andre.

At alle blir vinnere i et trygt sosialt miljø.

At de opplever **mening og sammenheng** i motsetning til forvirring og kaos i en oppstykket virkelighet.



hagene ved havkanten

Vi synes at vår gele er verdens beste. Kanskje det er fordi fruktene kommer fra et veldig spesielt sted. På en hemmelig øy ytterst mot sjøen mellom Norge og Danmark har vi funnet Hagen i havkanten. Den ligger bare fem meter fra tangbeltet. Når høst- og vinterstormene setter inn, blir trær og busker overøst med saltvann. Likevel er de bittesmå villeplene de søteste vi vet om.

Her gror også nyper og rognebær. Og i Helenes frukthage på Hisøy får vi plukke større epler, så mange vi bare vil.

Skjærgårdsgele

Epler, nyper og rognebær kokes hver for seg med passe mengde vann.

Så siles saften på gammeldagsvis.

Deretter måler vi opp:

- 1 del rognebærsaft

- 1 del nypesaft

- 2 deler eplesaft

Allt kokes med en kilo sukker pr. liter blandingssaft.



urtehagen

Urtekassene våre har
vi snekret selv.
Noen planter har vi fått
som stiklinger
fra hagene til folk vi
kjenner.
Andre har vi sådd.





Etter sommerferien høster vi i urtehagen vår. Vi lager buketter av urtene og henger dem til tork på kjøkkenet på skolen. De lukter godt og ser fine ut.

Når urtebukettene er helt knusk tørre knuser vi bladene i en morter og fyller alt over på små glass.

Glassene får merkelapp med navn på krydderet.

Nå kan mormor få urtekrydder til jul.

Timian er godt mot hoste, og mynte virker oppkvikkende.

Urtene våre:

- Sitronmelisse
- Fransk estragon
- Bjørnerot
- Oregano
- Isop
- Temynte
- Løpstikke
- Timian
- Salvie

På den mystiske steinen bak meg ser jeg mange rare ting og skapninger.:En dinosaur som kunne ha slått ut to tyranosaurus rex og en kjempeskorpion som kunne drept to tyranosaurus rex og fire elefanter med et stikk med halebrodden. Da det gode sloss mot det onde for lenge siden, var det to tvillingkrefter som sloss. Da de traff hverandre i sammenstøtet, brukte de så mye krefter at de delte planeten i to.

IVER, 13 ÅR





fantasi

Se, sanse og undre seg.
Mestring og skaperglede
springer ut av leken.

Fjellknatt og trestubbe,
elgskalle eller rekved i
strandkanten
- alt kan få nytt innhold.





Bekken er sjørretens oppvekstområde. Om høsten blir de voksne sjørretene kjønnsmodne og søker til ferskvann. De finner gyteplassene sine der det er friskt vann og rein bunn med sand og grus. De aller fleste drar til den elva og den gyteplassen der de selv er født. Om vinteren ligger rogn godt gjemt nede i grusen på gyteplassen. Tidlig om våren klekker de. Ørretungene lever ett til tre år i bekken. De holder seg mest nær bunnen der de gjemmer seg mellom steiner og trerøtter langs bredden. De trives best på skyggefulle steder. Til slutt har de vokst så mye at det blir for trangt i bekken. En dag svømmer de nedover bekken og ut i havet. Disse ørretungene kaller vi smolt.



ørretbekken

Det er lyst helt nederst i bekken. Det er her ørreten tar spranget ut i det store havet.

Vi snur og går oppover. Lyset visner, og lydene blir der nede.

Vi er i en annen verden. Det er så mørkt under de store trærne, og vi går på et mykt teppe av mose og barnåler.

Og der er den, ørreten. Først en – så piler flere ut i kulpen.

Vi ser mange fler. En gang så vi nesten hundre på vei gjennom den lille, mørke dalen.

Øverst mot grusveien møter vi lyset og alle lydene. Men her ser vi ingen fisk i bekken.





Harald blir sint

Harald har hengt en fuglekasse lavt på treet. Når han skal renske kassen finner han to sigarettrester i redet.

De kunne ha drept fuglungene, sier han sint.

Andre har også prøvd å ødelegge. En stor fugl har hakket hullet rundt åpningen større for å stjele egg eller unger.

Harald lager ny front på kassen. Han spikrer pappstift rundt åpningen for å stoppe eggtyven.





Tegning / Harald

Fugler og ville dyr har også rett til å ha det godt, synes Harald. Vi må ikke gjøre det vanskeligere enn nødvendig for andre skapninger, for tenk hva vi får igjen i naturen.

Vi går tur i skog og mark og setter oss ned for å lytte til stillheten.

Stillheten kan være en fugl som kvitrer, et vingeslag eller et ekorn som plukker kongler fri for frø. Da er det godt å være til.



utstyr til turen

Turutstyret vårt varierer fra tur til tur, fra årstid til årstid.

Steikepanne i støpejern trives over bålet. Det samme gjør den svarte gryta og den gamle kaffekjelen som vi koker suppe i. Det gamle vaffeljernet har fått lengre armer for at kokken ikke skal brenne seg på ilden.

Et stormkjøkken kan være nyttig, mens den store wok-pannen har fått alle til å like grønnsaker.

Når vi ikke vil tenne bål på bakken, har vi stor nytte av komfyren vår.

I forskerposen har vi bokser og glass til spennende funn, og lupen til bruk i naturfagtimen.



Noen mener at barn og unge skal ha kniv med sløv egg. Det synes vi er tull. Den skarpe kniven sitter godt i treemnet. Den sløve kniven sklir lett av emnet og kan skade deg.

Selvsagt har vi førstehjelpspakke med oss på tur. Den bruker vi nesten aldri.



En spade er god å ha med på tur.



I skogen trenger vi verktøy.
Tursager og vanlige
sløydsager. Et par økser og en
pose med kniver nok til alle.





jul i Haslelia

Hvert år har vi juleavslutning i Haslelia. Husmannen Ole er borte for lenge siden, men vi tror at den bittelille fjøsnissen fremdeles bor i de gamle hustuftene. Han er nok en redd kar, for vi har aldri sett han. Hver jul får fjøs-nissen besøk av Store-nissen. Det vet vi, for han har vi møtt.

Vi skriver julebrev til fjøsnissen og setter igjen julemat til han. Det liker han nok, for når vi kommer tilbake etter jul er fatet helt tomt.

Gravet ørret og sennepssaus er god julemat. Det er ikke bare mat for nisser.

Vi pynter til jul og går rundt treet i Haslelia. Denne dagen får de yngste skolekameratene være med på tur.





vi graver ørret

Beregn pr. kg ørret:

- 2ss salt
- 1 ss sukker
- 1 ts grovknust hvit pepper
- rikelig med dill

Gni fisken inn med salt og sukker-blandingen. Legg den ene fileten med skinnsiden ned på en seng av dill. Dryss på salt og sukker-blandingen, og legg på rikelig med dill. Legg den andre fileten over, med skinnsiden opp. Legg rikelig med dill over. Pakk hele fisken inn i folie. Legg en fjøl på toppen og sett litt press på.



Sennepsaus

1 eggeplomme, 2 ss sennep, 1 ss sukker og 2 ss eddik blandes. 1 dl olje røres inn i sausen. Smak til med finklippet frisk dill, salt og pepper.



Fra sjølfisket ørret på brygga til ferdig gravet julemat i skogen. Men først må fisken ligge i press og vendes et par ganger i døgnet i to døgn.



fest i fjæra

Strandkrabber og blåskjell krydret med strandløk og kokt på stormkjøkken smaker herlig.



Røykovnen er med oss på tur både vinter og sommer. Ingenting lukter og smaker bedre enn varmrøykt og sjølfisket fangst. Da spiser alle fisk!

- Gni rikelig med salt på fisken
- Strø spon i bunnen av røykovnen
- Legg risten på plass og legg fisken på risten
- Fyll beholderen med tennvæske, sett den midt under ovnen og tenn på.
- Etter 8-15 minutter er fisken ferdig.







fra kjøkken på sløyden....

Ei lita jente er på vei sammen med far og farfar oppover lia mot Olastøl for å se til sauene. Her oppe eter dyra seg gode og mette på friskt og saftig fjellgras hele sommeren.

Med en gang det kommer folk til støls kommer sauene springene, de vet at nå får de salt. Jenta synes det er litt leit å tenke på at de fine små lammene som kommer og slikker salt av handa hennes skal bli pinnekjøtt til jul.





....til pinnekjøtt i skogen



Etter saueslakt om høsten skal ribbesidene saltes og henges i mange uker på et tørt og kjølig sted, til kjøttet er tørket. Nå er det blitt pinnekjøtt. For å få plass i gryta må det deles opp, og da kreves ekstra skarp kniv. Guttene på sløyden ordner dette! Og det må spikkes pinner. Nå skal ribbestykkene vannes ut i ett døgn og så skal de dampkoke på en rist av bjørkepinner under tett lokk i minst to timer. Det lukter jul! I skogen damper vi det opp på nytt og så er det fest med pinnekjøtt fra Vestlandet og kålotstappe til.

Ivers kålotstappe

- Kålrot skjæres i biter og kokes møre.
- Hell av vannet og mos kålrota.
- Krydre med salt, pepper og revet muskatnøtt.
- Rør inn en stor klump godt smør.







fra sol til slaps

Vinteren ved kysten er lunefull. -
Silkeføre! roper vi mot solen mens
skiene glir på tørr snø gjennom
skogen.

Neste dag er det varmegrader, og
tåken gjør sikten vår dårlig. Snøen
er kram og flott å lage snøborg av.





vår under vinterdyne

Den første snøen er spennende. Like spennende er det når den gamle snøen mister taket. Iver løfter forsiktig på vinterdynen som fremdeles er stiv etter en kald natt. I måneder har dynen av visne eikeblad beskyttet livet i jorda mot snø, is og kulde.

Iver vet hvor han skal lete. Blant spirende eikenøtter krøker de bittesmå knoppene seg mot lyset. Ivers pekefinger ser ut som en kjempe i forhold.

Noen år tar det fire, og andre år seks uker. Men så sitter Iver ved sitt grønn-hvite blomsterteppet. Hvitveis og vår.







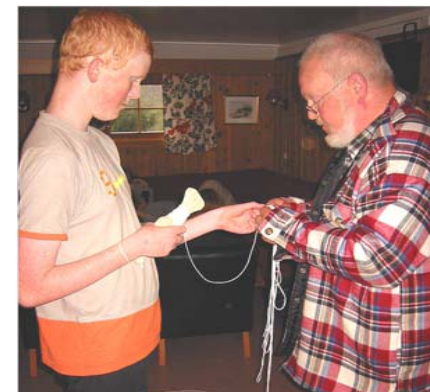
dragene på Jomfruland



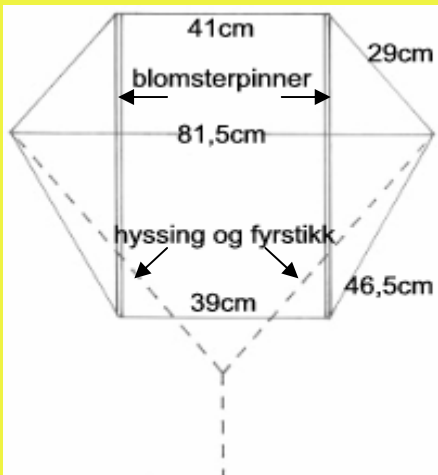
Brevvennene våre holder til på den Røde skole i Skien. Vi forsøker å møte hverandre så ofte som mulig. Denne våren reiste vi til Jomfruland hvor vi var i tre dager.

Det blåser ofte og mye på den flate øya ved Telemark-kysten. Et flott sted for drageflyging.

Ja, så flott at dragesjefen måtte vise seg fram. Han stoppet med nesten en halv kilometer snøre ute – og 3 voksne jobbet en hel skoletime for å få dragen ned fra skyene.







Slik lages jomfrudragen:

Du trenger:

Søppelsekk eller tynn plast
1 stk. fyrstikk
2 lengder sterk hyssing á 65 cm
tekstiltape
2 stk. blomsterpinner á 61 cm
sterk hyssing, 25 – 400 m

Slik gjør du:

Skjær ut dragen etter angitt mål,
sett fast blomsterpinne med tape,
del fyrstikken i to biter, knytt på
snor (65cm) på hver av bitene,
fest hver av fyrstikkene i dragens
ytterpunkter med tape.

Tegning og tekst / Torbjørn Svensen



fugle- titterne

Ola er fugleforsker eller
ornitolog om du vil si det
vanskelig. Han kan fortelle
det du vil vite om de
flygende vennene sine. Ola
fanger fuglen forsiktig i nett.
Vi får være med når den
lille løvsangeren blir
ringmerket og sluppet fri.
Ola bor på Fuglestasjonen.
Vi synes det er morsomt at
den lille røda hytta en gang
var kalkunhus på gården.





leirskole

Ja, jeg er alene.
Ja, jeg vet jeg er spesiell.
Men når jeg får være
sammen med venner føler
jeg meg glad, stolt,
nysgjerrig og kjempesterk!



sjømerker



Lilleskjær



**SJØ-
MERKE
OG FYR**
Oversikt over suven-
lager ved Langemyr skole
med stedsangivelse og
historikk

**Sjømerke fra
Sørlandskysten**

Langemyr skole
Østerhus, 4890 GRIMSTAD
Tlf. 37 04 05 38 Fax 37 04 00 16

- Risholmskjær
- Nødingen
- Prestholmen
- Håøy gamle fyrlykt
- Galten lykt
- Saleskjær
- Lilleskjær
- Svartskjær
- Tønneholmen
- Mauringsmerket på Valøyene
- Torungen
- Sandvigen fyr
- Møkkalasset
- Lyngør fyr



Da Knut var gutt rodde hans farfar rundt i Grimstads skjærgård, og siden Knut's far, med oljekanner for å etterfylle fyrlyktene slik at båtene skulle finne fram. Slik ble Knut kjent med og glad i Grimstads skjærgård.

Siden ble han lærer. Etter 20 år i Nord Norge kom han tilbake til sin kjære skjærgård. Og nå hadde han fått en idé, han ville lage sjømerker sammen med elevene sine. Han lurte fælt på hvordan han skulle få dette til, ja han lå til og med våken om nettene og funderte på det.

Etter hvert kom produksjonen av sjømerkene i gang og det endte opp i en pris fra Husfliden. I mange år skaffet denne elevbedriften penger til spennende reiser i både inn- og utland.



friminutt i gapahuk

Vi har mange trær rundt skoleplassen vår. Med litt hjelp fra voksne har vi bygget egen gapahuk. Der er vi ofte i friminuttene.





padde hele året

Padde midt på vinteren er like spennende som salamanderjakt i vår hemmelige dam om våren.



